

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Bakalářská práce

**Působení absolventa studijního oboru Speciální
pedagogika – vychovatelství v praxi poskytovatelů
sociálních služeb**

Vypracovala: Jana Salabová
Vedoucí práce: Mgr. Jan Šesták, Ph.D.

České Budějovice 2016

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce s názvem Působení absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v praxi poskytovatelů sociálních služeb se zabývá problematikou uplatnění se absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v oblasti sociálních služeb.

Teoretická část se dělí na 4 kapitoly. První kapitola je věnována pomáhajícím profesím, kde tyto profese nejprve definuji a dále vkládám i vymezení studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství, se kterým v práci dále pracuji. Také se v této kapitole dotýkám připravenosti budoucích absolventů k vykonávání práce sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách. Druhá kapitola nese název speciální pedagogika, kde tento vědní obor vymezuji – předmět, cíle a její členění. Třetí kapitola se zaměřuje na sociální služby, a to konkrétně na definování tohoto pojmu, druhy a formy sociálních služeb, zařízení spadající do oblasti sociálních služeb a kdo je jejich poskytovatelem. Čtvrtá a poslední kapitola teoretické části se věnuje roli absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách, kde je popisován sociální pracovník – definice, kvalifikační a další předpoklady a kompetence, také je zde podkapitola, kde je zmínka o pedagogickém pracovníkovi a to konkrétně o vychovateli, kde se nalézají osobnostní a jiné předpoklady pro výkon této práce a náplň práce, kterou vykonává vychovatel v zařízení sociálních služeb. Poslední stránky čtvrté kapitoly jsou věnované pracovníkovi v sociálních službách – jeho činností a zároveň i osobnímu asistentovi, kde se zaměřuji na definici této pozice a samotné osobní asistence a přidávám i osobnostní předpoklady k této pozici.

Cílem praktické části práce je zmapování působení absolventa studijního oboru Speciální pedagogika - vychovatelství v praxi sociálních služeb – konkrétně, jaká je jeho náplň práce, zda má kompetence k vykonávání této pozice, jestli je s prací spokojen a jaká byla jeho motivace pracovat právě v této oblasti. Práce se také zabývá cílovými skupinami, se kterými respondenti pracují, vědomí si nějakých obtíží v uplatnění se ve zkoumané oblasti práce, výhody a nevýhody práce, osobní přínos práce pro samotného respondenta a přínos vystudovaného oboru (získané informace) k vykonávané pracovní pozici a přístupu k práci. Praktická část obsahuje kvalitativní

výzkum. K naplnění výše uvedených cílů byla zvolena technika sběru dat pomocí strukturovaného rozhovoru s respondenty, kterými mi byli absolventi studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství pracující v oblasti sociálních služeb. Podařilo se získat celkem 9 respondentů, kteří pracují v sociálních službách a svými odpověďmi značně přispěli k realizaci praktické části této práce.

Lze říci, podle výsledků této práce, že absolventi se v oblasti sociálních služeb většinou uplatní na nižších pracovních pozicích a to jako pracovníci v sociálních službách, a to i přesto, že mají kvalifikaci i na vykonávání sociálního pracovníka. Věkové rozmezí klientů, se kterými respondenti pracují, se pohybuje od dětského věku a končí věkem seniorským. Motivace, která vedla dotazované k rozhodnutí zvolit právě oblast sociálních služeb je různá, někteří uváděli, že jim k tomu pomohla praxe při škole a to jak samotná práce, tak i zaujetí právě onou cílovou skupinou, již předešlá zkušenost s prací s lidmi s postižením či právě nabytí nových zkušeností. Také angažovanost rodinného příslušníka a jejich předešlé vzdělání bylo určitou motivací. Spokojenost s prací je podle zjištěných dat patrná a to přispívá i ke kvalitně a zodpovědně odváděné práci. Osobním přínosem je podle zjištěných výsledků především jejich potřebnost v činnostech, které v práci provádějí, nové zkušenosti, které získávají a také vidina pokroků jejich klientů. Výhodou zaměstnání, které provádějí je pro ně nejčastěji nestereotypnost, zmiňují cílovou skupinu, se kterou pracují, pokroky klientů a že je pro ně práce naplňující, i proto, že jsou v příjemném kolektivu lidí. Kamenem úrazu, tudíž nevýhodou je pro ně především finanční ohodnocení, které není moc uspokojující a pracovní doba. Vystudovaný studijní obor Speciální pedagogika – vychovatelství, je pro dotazované absolventy přínosem, hlavně co se týče praxe při škole, kterou měli možnost vykonávat a navštěvovat různá zařízení. Oceňují i znalosti, které jim byly při studiu vštěpovány a které se ve svém zaměstnání snaží uplatňovat. Výsledky ale také poukazují na zjištění, že znalosti, které by se orientovaly na oblast sociální práce, vnímají respondenti jako nedostačující, v tom vidí někteří obtíže při hledání zaměstnání v sociálních službách, ale většina s hledáním práce, podle jejich slov, problémy spíše neměla.

Využití této práce v praxi vidím například takové, že může být jistým vodítkem pro absolventy bakalářského oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v jejich uplatnění se v oblasti sociálních služeb. Také může posloužit poskytovatelům sociálních služeb v jejich personální strategii a dále pro vzdělávací instituce jako zpětná vazba reálného uplatnění absolventů v praxi sociálních služeb.

Klíčová slova: pomáhající profese, speciální pedagogika – vychovatelství, speciální pedagogika, sociální služby, sociální pracovník, pracovník v sociálních službách, pedagogický pracovník

Abstract

This thesis entitled Effect of a graduate of field of study Special education - tutorship in practice of providers of social care deals with the subject of real life application of the graduates.

Theoretical part of the thesis is divided into 4 main chapters. First one deals with the helping professions generally, their definitions and definition of the Special education – Tutorship branch of study per se. It also briefly touches the subject of readiness of the future graduates to deal effectively with the challenges of a career in the field of social services.

Chapter number two is called Special education and it defines the subject of special education itself, its purpose and inner structure.

Third chapter focuses on social services. It brings up its definition and types and forms of social services. It also contains the examples of the institutions which fall into this category and its providers.

Chapter number four, which happens to be the last one in the theoretical part of the thesis, covers the role and purpose of graduates of the special education – tutorship studies. It brings up the definition of a social worker, necessary prerequisites as well as beneficial personality traits and features. In a subchapter of chapter four is a short description of a pedagogue – tutor. Definition who he actually is, who are proper candidates for this position, what are desired personality traits we look for in tutors and the actual content and purpose of their work in institutions providing social services. The end of chapter four is dedicated to a position of a social worker. His activities, the position and definition of a personal assistant and again personality traits needed for a successful career in this field.

The objective of the practical part of the thesis is to describe working of Special education – tutorship studies graduates in practice. Particularly their experiences „from the field“, how do they evaluate the level of skill of fresh graduates during their first encounters with the reality, how satisfied are they with their choice of a career so far and what was their motivation to pursue such career.

Thesis also submits answers on questions like how do respondents deal with their job's daily challenges, how do they tackle the target groups they work with on daily basis, what difficulties do they deal with the most, what are the advantages and disadvantages of this work, etc. The subjects of respondents' personal benefits and how beneficial the education in reality is (level of skill) are also being mentioned.

Practical part of the thesis includes qualitative research. To meet the above objectives, data collection technique had been chosen using a structured interview with the respondents, who were graduates of Special education – tutorship studies. I managed to get a total of nine respondents who work in social services and their answers greatly contributed to the realization of the practical part of the thesis.

You can tell by the results of this thesis that graduates in the field of social services apply mostly to lower positions as a social service workers, even though they are qualified to perform as a social workers. The age of clients with whom the respondents work ranges from childhood to senior. The motivation that led those questioned respondents to the decision to choose the area of social services varies. Some reported that they were influenced by the actual practical experience during their studies at the university, when both the work itself and their enthusiasm for the target group played role. Others expressed they had previous experience working with people with disabilities or they just wanted to acquire new experiences. Also, involvement of a family member and their previous education was a motivation. Job satisfaction is evident from observed data, and it also contributes to work done accurately and responsibly. Personal benefits for the respondents according to findings are usually their usefulness at work, new experiences they are getting and last but not least advances of their clients. As the biggest advantage the respondents usually mention variability of their work, target group and the clients in itself and the fact, that their work is highly satisfying and they basically work in a very pleasant team of individuals. On the other hand, not exactly satisfying financial reward and challenging working hours are mentioned as disadvantages. Special education - tutorship studies - the branch they've studied, is by the majority of respondents considered to be beneficial for them and they especially highlight practical impact of practice they completed during their studies and

which included visits to various relevant institutions. They also appreciate the knowledge they got and from which they benefit in their daily practise. The results also point to the finding that the knowledge which should be focused on specific areas of social work, respondents perceive as inadequate, which is considered to be an obstacle when looking for a job. Most respondents had not experienced major troubles finding an adequate job though.

This thesis aims to provide certain guidance for Special education – tutorship studies bachelor degree graduates in pursuing their careers in the field of social services. It may as well serve to providers of social services in their HR strategies and to further educational institutions as a feedback in real graduates practice in social services.

Keywords: helping profession, special education – tutorship, special education, social services, social worker, worker in social services, pedagogical worker

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. 8. 2016

.....

Jana Salabová

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Janu Šestákovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky, vstřícný přístup a trpělivost.

Dále děkuji všem respondentům, kteří se na výzkumu podíleli, a to především za jejich ochotu, vstřícnost a čas, který mi věnovali, protože bez nich by tento výzkum nebylo možné uskutečnit.

A v neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině za jejich podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	12
1 Pomáhající profese.....	14
1.1 Studijní obor Speciální pedagogika – vychovatelství na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích.....	14
1.1.1 Přípravenost absolventa na vykonávání pracovní pozice sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách.....	15
2 Speciální pedagogika.....	20
2.1 Pojem speciální pedagogika, předmět péče a cíle.....	20
2.2 Členění speciální pedagogiky.....	21
3 Sociální služby.....	23
3.1 Definice sociální služby.....	23
3.2 Základní druhy sociálních služeb.....	23
3.2.1 Sociální poradenství.....	24
3.2.2 Služby sociální péče.....	24
3.2.3 Služby sociální prevence.....	25
3.3 Formy poskytování sociálních služeb.....	26
3.4 Zařízení poskytující sociální služby.....	26
3.5 Poskytovatelé sociálních služeb.....	27
4 Role absolventa studijního oboru speciální pedagogika -vychovatelství v sociálních službách.....	28
4.1 Sociální pracovník.....	28
4.1.1 Vymezení pojmu sociální pracovník a jeho vzdělání.....	28
4.1.2 Předpoklady pro práci sociálního pracovníka.....	29
4.1.3 Kompetence sociálního pracovníka.....	30
4.2 Pedagogický pracovník.....	30
4.2.1 Vychovatel.....	31
4.2.1.1 Kdo je vychovatel a kvalifikační předpoklady pro výkon této profese.....	31
4.2.1.2 Osobnostní a další předpoklady pro práci vychovatele.....	32

4.2.1.3	Činnosti vychovatele v zařízení sociálních služeb.....	33
4.3	Pracovník v sociálních službách.....	34
4.3.1	Osobní asistent.....	35
4.3.1.1	Osobnostní předpoklady pro výkon osobního asistenta.....	37
5	Cíl práce a výzkumné otázky.....	38
5.1	Cíl práce.....	38
5.2	Výzkumné otázky.....	38
6	Použitá metodika a výsledky práce.....	39
6.1	Charakteristika výzkumného souboru.....	39
6.2	Charakteristika místa šetření.....	40
6.3	Realizace a popis vlastního výzkumu.....	40
6.4	Výsledky.....	41
6.4.1	Zpracování získaných dat.....	41
7	Diskuze.....	53
8	Závěr.....	57
	Seznam tabulek.....	59
	Seznam zdrojů.....	60
	Seznam příloh.....	67

Úvod

Absolventi studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství mají mnoho možností, kde se uplatní, a to jak v oblasti školství, nestátních neziskových organizacích, sociálních službách a i na dalších pracovních místech, ke kterým mají kvalifikaci. Každého láká a naplňuje něco jiného, což je velice dobře, jelikož je potřeba, aby každá profese měla určité zastoupení zaměstnanců, kteří jsou na správném místě, vykonávají práci zodpovědně, se zaujetím a profesionálně. Bez těchto lidí se oblast pomáhajících profesí rozhodně neobejde.

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila působení absolventa studijního oboru speciální pedagogika – vychovatelství v praxi poskytovatelů sociálních služeb.

V teoretické části práce se budu zabývat vymezením pomáhajících profesí, kam následně zařadím i studijní obor speciální pedagogika – vychovatelství, zmíním i připravenost absolventa tohoto oboru k vykonávání pozice sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách. Přiblížím zde i speciální pedagogiku jako vědní obor, tedy, co znamená samotný pojem speciální pedagogika, její předmět, cíle, členění. V další kapitole se zaměřím na sociální služby a to na jejich definici, druhy, formy, na samotné zařízení poskytující sociální služby a poskytovatele sociálních služeb. Poslední kapitola se bude věnovat rolí absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách, kam jsem zařadila sociálního pracovníka, jeho vymezení a nutné vzdělání, předpoklady pro práci a kompetence, dále pak pedagogického pracovníka, kde je zařazen a definován vychovatel, jeho kvalifikační, osobnostní a další předpoklady a jeho činnosti jako vychovatele v zařízení sociálních služeb. Jako poslední zde bude zmiňován pracovník v sociálních službách a to vymezením činností, které provádí. V této podkapitole je zařazen i osobní asistent, jeho definice, formulování osobní asistence jako takové a osobnostní předpoklady pro výkon této pozice.

V praktické části byl veden kvalitativní výzkum, kdy technikou sběru dat byly strukturované rozhovory s absolventy studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství, kteří pracují v oblasti sociálních služeb, kdy jsem se snažila naplnit

určené cíle práce, získaná data zpracovat a následně je diskutovat s dostupnou teorií zabývající se touto problematikou.

1 Pomáhající profese

Studijní obor Speciální pedagogika – vychovatelství a samotný vědní obor speciální pedagogika, které budu dále popisovat, patří do souboru profesí, které jsou označovány jako pomáhající, a proto bych na úvod zařadila i krátké vysvětlení pojmu pomáhající profese.

Hartl, Hartlová (2010, s. 445) uvádějí ve své publikaci s názvem Velký psychologický slovník definici pomáhajících profesí:

„Souhrnný název pro profese, které se zaměřují na pomoc druhým, pomáhají řešit nesnáze, problémy, zdravotní potíže druhých lidí, používají k tomu metody a techniky jednotlivých profesí, patří sem lékařství, zejména psychiatrie, dále psychologie, sociální práce, speciální pedagogika, fyzioterapie, rehabilitace, společnými znaky jsou mimořádná psychická zátěž, odpovědnost a rizika pro vlastní duševní zdraví osob, které tyto profese vykonávají“.

Je nadmíru jasné, že zásadní roli zde hraje osobnost pomáhajícího, protože ta z velké části ovlivňuje hodnotu jeho práce v oblasti zdravotnictví, školství i v psychologii a psychoterapii (Géringová, 2011).

Nedílnou součástí pomáhajících profesí jsou i různé prožitky, které pracovník cítí, jako je zklamání a další překážky, které k těmto profesím bezpochyby patří (Jankovský, 2003).

1.1 Studijní obor Speciální pedagogika – vychovatelství na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích

Na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích, která je součástí Jihočeské univerzity lze studovat několik studijních oborů, mimo jiné i studijní obor Speciální pedagogika – vychovatelství, který spadá pod studijní program Speciální pedagogika. Vzhledem k tématu a zaměření bakalářské práce je tedy zřejmé, že bych studijní obor měla vymezit.

Tento studijní obor, který je koncipován jako bakalářský, je možné studovat jak v prezenční, tak i v kombinované formě a vede k přípravě způsobilosti pracovníků pro působení v okruhu pomáhajících profesí. Po ukončení studia je možnost uplatnění ve školství – vychovatel, učitel v mateřské škole, asistent pedagoga či v oblasti sociálních služeb – sociální pracovník, pracovník v sociálních službách. Dále se nabízí možnost uplatnění i ve státní správě či samosprávě, v nestátních neziskových organizacích, které se zabývají humanitární či charitativní pomocí, na sdružování občanů s postižením, na prevenci rizikového chování apod. (zsf.jcu.cz, Speciální pedagogika - vychovatelství 2013-2016).

1.1.1 Přípravenost absolventa na vykonávání pracovní pozice sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách

Pro dokreslení profilu absolventa výše uvedeného studijního oboru k jeho uplatnění se v sociálních službách jsem zařadila i toto téma, jelikož v rámci studia se student seznámí s různými předměty zaměřenými jen na sociální oblast a projde praxí v zařízeních sociálních služeb. Tyto zkušenosti by mu měli přispět k jeho budoucí připravenosti pro práci sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách. Na tyto předměty a praxi se zaměřím v této podkapitole. Tyto informace porovnam i se studijními obory Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělá a seniory, jejichž absolventi mají také kvalifikaci pro výkon sociálního pracovníka.

Předměty v prvním, druhém a třetím ročníku studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v zimním i letním semestru zaměřené na sociální oblast:

Povinné:

- Právo a sociální a školská legislativa

Záměrem předmětu je obeznámit studenty s problematikou týkající se lidských práv a to především se zaměřením na oblast práv sociálních a práv zaměstnanců z hlediska

zranitelných skupin obyvatelstva. Dále se výuka zaměřuje i na oblast školství (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

- Sociální práce ve školách a školských zařízeních

Účelem předmětu je zaměření se a základní příprava na oblast sociální práce ve školství, ale i seznámení s dalšími obecnými okruhy sociální práce (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

- Teorie a metody sociální práce

Jak již z názvu vyplívá, předmět se zabývá teoriemi sociální práce. Záměrem je docílit toho, aby studenti dokázali zpracovávat a zamýšlet se nad filozofií a etikou z hlediska oblasti sociální práce (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

- Metody práce se skupinou (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

Povinně volitelné:

- Gerontologie (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

Výuka je také uskutečňována v rámci odborné praxe, kdy student projde zařízeními, která spadají i do oblasti sociálních služeb. Škola má domluvená pracoviště, kde student praxi vykonává.

Seznam spolupracujících pracovišť se Zdravotně sociální fakultou, pro studijní obor Speciální pedagogika - vychovatelství, která spadají do oblasti sociálních služeb:

- ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú.
- Domov Libnič a Centrum sociálních služeb Empatie (Empatie)

- Domov pro seniory Máj, České Budějovice, p.o
- Sociální služby Světluška, o. p. s. (zsf.jcu.cz , Klinická pracoviště, katedra psychologie a speciální pedagogiky, 2013 – 2016).

Předměty zaměřené na sociální práci ve studijních oborech Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory dohromady za první, druhý a třetí ročník bakalářského studia jako porovnání předpokladů k vykonávání sociálního pracovníka s předešle uvedeným studijním oborem Speciální pedagogika – vychovatelství, který má také kvalifikaci sociálního pracovníka.

Sociální práce ve veřejné správě

Povinné:

- Etika a etické aspekty v sociální oblasti
- Veřejné a sociální zdravotnictví 1
- Teorie sociální práce
- Veřejné a sociální zdravotnictví 2
- Metody a techniky výzkumu v sociální práci
- Metody sociální práce 1
- Sociální pedagogika
- Sociální politika 1
- Metody sociální práce 2
- Sociální politika 2
- Ekonomika sociální sféry
- Management ve veřejné a sociální správě
- Sociální politika 3
- Sociální práce se skupinou
- Komunitní sociální práce

- Právo sociálního zabezpečení
- Sociální poradenství (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

Volitelné

- Vybrané kapitoly z dějin zdravotní a sociální péče
- Sociální práce s rodinou
- Aktivizační programy pro seniory
- Sociální práce s klienty s duševním onemocněním
- Sociální práce a lidská práva
- Náhradní rodinná péče (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

Klinická pracoviště praxí, kde má student možnost vykonávat praxi v průběhu studia pro výše uvedený obor jsou uvedené v příloze č. 1, vzhledem k rozsáhlému počtu seznamu pracovišť (zsf.jcu.cz , Klinická pracoviště, katedra sociální práce, 2013 – 2016).

Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory

Povinné:

- Etika a etické aspekty v sociální oblasti
- Sociální patologie
- Teorie a metody sociální práce 1
- Veřejné a sociální zdravotnictví
- Sociální gerontologie a thanatologie
- Teorie a metody sociální práce 2
- Geriatrie a gerontologie 1
- Metody a techniky výzkumu v sociální práci

- Sociální pedagogika
- Sociální politika 1
- Geriatrie a gerontologie 2
- Sociální politika 2
- Komunitní sociální práce
- Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami
- Sociální práce se skupinou
- Kurátorská práce
- Metody sociální práce s imigranty, uprchlíky a jejich dětmi
- Právo sociálního zabezpečení (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

Volitelné

- Raná péče
- Vybrané kapitoly z dějin zdravotní a sociální péče
- Aktivizační programy pro seniory
- Sociálně komunikační dovednosti
- Sociální práce s klienty s duševním onemocněním
- Kvalita péče v sociální a zdravotní oblasti
- Sociální práce s nezaměstnanými
- Sociální práce s rizikovou mládeží
- Sociální práce s klienty se zdravotním postižením
- Náhradní rodinná péče (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Portál IS/STAG, programy a obory, 2016).

Pracoviště, na kterých má student možnost vykonávat praxi v průběhu studia výše uvedeného studijního oboru jsou totožné s klinickými pracovišti studijního oboru Sociální práce ve veřejné správě, které jsou uvedeny v příloze č. 1

2 Speciální pedagogika

Začlenění této kapitoly shledávám jako vhodné z hlediska předchozího vysvětlení studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství a budu se snažit nastínit základní informace tohoto vědního oboru.

2.1 Pojem speciální pedagogika, předmět péče a cíle

Z řad definicí, které se zabývají vymezením speciální pedagogiky, jsem vybrala následující, která ji vykládá jako: „*vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy a vzdělávání, a rozvojem jedinců, kteří jsou znevýhodněni vůči většinové populaci v oblasti fyzické, psychické nebo sociální, a mají speciální výchovně vzdělávací potřeby*“ (Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014, s. 14).

Zmínila bych ještě definici speciální pedagogiky podle Vymazalové (2010, s. 8), která se zmiňuje, že se jedná o: „*obor, který se zabývá nejen výchovou a vzděláváním dětí se zdravotním postižením, ale prochází celým věkovým spektrem od narození až po stáří jedince s postižením, které se snaží podporovat v začlenění do společnosti*“.

Předmětem péče tohoto oboru je zaměření na jedince, kteří jsou oproti ostatním znevýhodněni a to buď vzhledem k zdravotnímu stavu či po sociální stránce a v důsledku tohoto stavu vyžadují zvláštní péči v několika bodech, a to zejména ve výchovně-vzdělávacím procesu a také se nesmí opomenout pomoc při hledání práce či jejich podpora při začleňování do společnosti (Pipeková, 2006).

Kysučan, Kuja (1996) in Renotierová, Ludvíková a kol. (2006, s. 14) uvádí následující cíle speciální pedagogiky, které: „*vycházejí z principu humanismu, tj. z uznání hodnoty a svébytnosti každého člověka, tedy i toho, který se nějakým způsobem odlišuje od tzv. průměrné normy*“.

1. *Cíl humanitární* – osoby s postižením mají právo na to, aby jim byl umožněn jejich vývoj v co nejvyšší možné míře a společnost je přijímala takové, jací jsou,

2. *Cíl výchovný* – uskutečnění práva osob s postižením, v kterém jde o poskytnutí takového vzdělání, které by jim napomáhalo v jejich ideálním vývoji,
3. *Cíl ekonomický* – jedná se o užití práva osob s postižení, aby se mohli uplatnit na trhu práce v zaměstnání, které je pro ně vhodné a kde můžou co nejvíce využít vlastních schopností.

Speciální pedagogika si klade za cíl rozvíjení lidí s postižením či znevýhodněním a také jejich začlenění do společnosti. Obě tyto skutečnosti v co nejvyšší možné míře (Švarcová, 2012).

Většinou lze speciální pedagogiku najít mezi ostatními obory pedagogiky, avšak někdy je z této oblasti vyčleňována (Bendl a kol., 2015). Monatová (1998), říká, že důvodem je fakt, že speciální pedagogika pracuje s hromadou pojmů z lékařského prostředí a spolupracuje i s ostatními nepedagogickými obory apod., a v důsledku toho je zapomínáno, že je nedílnou součástí pedagogiky samotné.

Studium speciální pedagogiky umožňují vysoké školy v ČR i jinde ve světě (Průcha, 2006).

2.2 Členění speciální pedagogiky

Speciální pedagogika má více možností členění, já zde ale uvedu to, které je nejzákladnější a nejznámější:

- Psychopedie – zabývá se problematikou osob s mentálním postižením
- Logopedie – zabývá se problematikou osob s narušenou komunikační schopností
- Oftalmopedie – zabývá se problematikou osob se zrakovým postižením
- Surdopedie – zabývá se problematikou osob se sluchovým postižením
- Somatopedie -zabývá se problematikou osob s tělesným postižením
- Etopedie – zabývá se problematikou osob s poruchou chování a emocí
- Speciální pedagogika osob s kombinovaným postižením
- Specifické poruchy učení nebo chování (např. dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.) (Renotierová, Ludvíková a kol., 2006, Valenta a kol., 2014).

- Speciální pedagogika osob mimořádně nadaných (tato problematika se začíná nově zařazovat pod speciální pedagogiku) (Bendová (ed.), 2015).

3 Sociální služby

Tato kapitola je zaměřená na oblast sociálních služeb, kde se budu snažit definovat samotný pojem sociální služby, základní druhy sociálních služeb, formy poskytování sociálních služeb, jaké zařízení do této oblasti patří, a také vymezím poskytovatele sociálních služeb.

3.1 Definice sociální služby

Existuje velké množství autorů, kteří se snaží o vymezení definice sociálních služeb, avšak já bych ráda uvedla zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 3, ve znění pozdějších předpisů, který sociální službu popisuje jako aktivitu či více aktivit poskytující pomoc a podporu lidem, které mají vliv na jejich socializaci nebo slouží jako předcházení sociální exkluze.

Sociální služby můžeme podle Matouška (2003) a jeho publikace Slovník sociální práce také formulovat jako ty služby, které mají různou délku trvání a mohou je využívat pouze osoby, které na ně mají nárok. Záměrem těchto služeb je poskytnout uživateli takovou podporu a péči, která by mohla zvětšit hodnotu jeho dosavadního bytí či hájit práva ostatních občanů.

3.2 Základní druhy sociálních služeb

Sociální služby poskytují různé druhy pomoci, které řadíme do 3 skupin, a jimi jsou:

- a) sociální poradenství
- b) služby sociální péče
- c) služby sociální prevence (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

3.2.1 Sociální poradenství

Sociální poradenství se dělí na dvě skupiny a to na základní a odborné. První jmenované, má člověku, který se ocitl v nepříznivém životním stavu, kdy si sám nemůže poradit, ukázat východisko z jeho problému, a to pomocí souhrnu užitečných údajů a poznatků od kompetentní osoby, či poukázat na problém, který by mohl u klienta nastat (Matoušek a kol., 2011). Je také důležité podotknout, že tato služba je zdarma (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

Druhé sociální poradenství, které je výše uvedeno, je cílené na různé kategorie lidí a jejich osobní problémy a realizuje se v daném zařízení poskytující služby sociálního poradenství (Matoušek a kol., 2011).

3.2.2 Služby sociální péče

Obsahem a podstatou těchto druhů služeb je podpora klientů, aby byli co nejméně závislí na pomoci druhé osoby a udržení jejich mentálních i fyzických schopností v co nejvyšší možné míře. Dalším bodem, který nelze opomenout je fakt, že tyto služby se snaží co nejvíce včlenit klienta do normálního života a pokud to situace a stav nedovoluje, tak alespoň zajistit, aby byl v příjemném, klidném a k němu uctivém zázemí. Služby sociální péče se uskutečňují buď u samotného klienta doma, nebo v příslušném zařízení (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

Do této skupiny služeb řadíme:

- osobní asistence
- pečovatelská služba
- tísňová péče
- průvodcovské a předčitatelské služby
- podpora samostatného bydlení
- odlehčovací služby

- centra denních služeb
- denní stacionáře
- týdenní stacionáře
- domovy pro osoby se zdravotním postižením
- domovy pro seniory
- domovy se zvláštním režimem
- chráněné bydlení
- sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče (Matoušek a kol., 2011).

3.2.3 Služby sociální prevence

Služby sociální prevence jsou dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách v § 53, ve znění pozdějších předpisů, takové, které se snaží předejít vzniku sociální exkluze u lidí, kteří jsou v tomto jevu, vzhledem k jejich nastalé situaci rizikovou skupinou, u lidí, kteří jsou vystaveni sociální exkluzi kvůli svému životnímu stylu, který je společností brán jako nežádoucí, nevyhovujícímu zázemí, ve kterém žijí a kterým ublížila jiná osoba v oblasti jejich práv a činností, které jsou v souladu se zákonem. Záměrem služeb poskytující sociální prevenci je podporovat osoby k vyřešení jejich nežádoucí situace a zajišťovat ochranu všem občanům před vytvořením a rozšiřováním takových jevů společnosti, které jsou nepříznivé.

Službami sociální prevence jsou myšleny následující služby:

- telefonická krizová pomoc
- tlumočnické služby
- azylové domy
- domy na půl cesty
- kontaktní centra
- krizová pomoc
- nízkoprahová denní centra
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

- noclehárny
- služby následné péče
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- sociálně terapeutické dílny
- terapeutické komunity
- terénní programy
- sociální rehabilitace (Matoušek a kol., 2011).

3.3 Formy poskytování sociálních služeb

Existují 3 formy poskytování služeb a to buď jako:

- a) pobytové
- b) ambulantní
- c) terénní

První uvedená je realizována v zařízení, kde je klient i ubytován.

Podstatou ambulantních služeb je, že sám klient si dochází do daného zařízení, kde mu je určitá služba poskytnuta.

Terénní služby se realizují v prostředí, které je pro klienta nejvhodnější a kde se cítí nejlíp. Je tím většinou myšlen domov klienta, ale může to být i jiné prostředí, ke kterému má pozitivní vazbu (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

3.4 Zařízení poskytující sociální služby

V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 34, ve znění pozdějších předpisů, jsou uvedeny tyto zařízení sociálních služeb:

- centra denních služeb

- denní stacionáře
- týdenní stacionáře
- domovy pro osoby se zdravotním postižením
- domovy pro seniory
- domovy se zvláštním režimem
- chráněné bydlení
- azylové domy
- domy na půl cesty
- zařízení pro krizovou pomoc
- nízkoprahová denní centra
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- noclehárny
- terapeutické komunity
- sociální poradny
- sociálně terapeutické dílny
- centra sociálně rehabilitačních služeb
- pracoviště rané péče
- intervenční centra
- zařízení následné péče

3.5 Poskytovatelé sociálních služeb

„Poskytovateli sociálních služeb jsou při splnění podmínek stanovených tímto zákonem územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami“ (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

4 Role absolventa studijního oboru Speciální pedagogika - vychovatelství v sociálních službách

V této kapitole, jak již z názvu vyplívá, se budu věnovat rolím absolventa oboru speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách. Pozornost bude věnována profesím, na které má absolvent výše zmíněného oboru klasifikaci v oblasti sociálních služeb – sociální pracovník, pedagogický pracovník – vychovatel v zařízení sociálních služeb, pracovník v sociálních službách – osobní asistent.

4.1 Sociální pracovník

4.1.1 Vymezení pojmu sociální pracovník a jeho vzdělání

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, hovoří o sociálním pracovníkovi jako o člověku, který: *„vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb“*.

Sociální pracovník má pomoci lidem najít východisko z náročné situace, která u nich nastala (Průvodce světem povolání, [b.r.]).

Jako i u jiných profesí, tak i zde je nutné, aby byl uchazeč o toto povolání případně samotný sociální pracovník způsobilý k právním úkonům, měl čistý trestný rejstřík, zdravotní způsobilost a odbornou způsobilost k vykonávání této pracovní pozice (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

Sociální pracovník musí splnit odbornou způsobilost, která je na něho kladena a to buď vystudováním vyšší odborné školy a jejího oboru, který se zaměřuje na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost nebo vystudovat vysokou školu jako Bc., Mgr., nebo v doktorském studijním programu, který se zaměřuje na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

4.1.2 Předpoklady pro práci sociálního pracovníka

Sociální pracovník se ve své práci dostává do kontaktu s lidmi, kteří se ocitli na okraji společnosti a kteří si nejsou schopni poradit sami, jelikož nemají žádnou motivaci, a proto je důležité, aby byl sociální pracovník na takové odborné úrovni a oplýval celou řadou schopností a uměl pracovat s klientem (Gulová, 2011).

Následující předpoklady a dovednosti se vážou na pomáhající profese a do této skupiny patří i sociální pracovník.

Mělo by se jednat o inteligentního jedince, který bude chtít své vědomosti neustále rozvíjet a zdokonalovat, poznávat nové věci, literárně se obohacovat a provádět výzkum (Matoušek, 2013).

Hraje zde roli i určitá přitažlivost, kterou by měl pracovník oplývat a to nejen z hlediska toho, jak vypadá, ale klienti také ocení, když v něm najdou spřízněnou duši, tzn., že najdou společnou řeč při určitém tématu, mají stejné názory, prožitky apod. (Matoušek, 2013).

U těchto profesí je velmi důležité, aby mohli klienti pracovníkovi věřit, vypěstovat si k němu důvěru, musí být tedy spolehlivý a rozhodně u něj nesmí chybět schopnost vcítit se do druhého člověka (Gulová, 2011).

Řezníček (1994, s. 23) přidává schopnosti jako: „*tvůrčivost, flexibilní důraznost a improvizace*“.

Patří sem i komunikační dovednosti, které hrají v této profesi velmi důležitou roli (Matoušek, 2013).

4.1.3 Kompetence sociálního pracovníka

Nejdříve si vymezíme pojem kompetence. Havrdová (1999, s. 41) uvádí, že: *„původně termín „kompetence“ pochází z latinského výrazu competens tj. vhodný, příhodný, náležitý“*.

Pojem kompetence je podle psychologického slovníku (Hartl, Hartlová, 2000, s. 263): *„v anglické psych. terminologii - schopnost, způsobilost, kvalifikace“*.

Havrdová (1999, s. 42) kompetence v praxi vysvětluje jako: *„funkcionální projev dobře zvládnuté a uznávané profesionální role sociálního pracovníka, jejíž součástí jsou odborné znalosti, schopnost reflektovat adekvátně kontext a citlivě aplikovat hodnoty profese“*.

Ve své knize Havrdová (1999) dále uvádí výčet praktických kompetencí sociálního pracovníka, kam zařazuje umění komunikovat, mít rozhled a organizační schopnosti, být nápomocný při vedení k samostatnosti, pokud to situace vyžaduje, tak být schopen se do ní vložit a poskytnout pomoc, být ve své práci k dané organizaci užitečný a dále se vzdělávat.

4.2 Pedagogický pracovník

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, popisuje pedagogického pracovníka jako toho, kdo: *„koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě*

vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb“.

Do této skupiny řadíme učitele, pedagoga v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vychovatele, speciálního pedagoga, psychologa, pedagoga volného času, asistenta pedagoga, trenéra, metodika prevence v pedagogicko - psychologické poradně a vedoucího pedagogického pracovníka (MŠMT, zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů).

Pedagogický pracovník musí být plně způsobilý k právním úkonům, odborně způsobilý k vykonávání přímé pedagogické činnosti, kterou vykonává, musí mít čistý trestní rejstřík, musí být způsobilý po stránce zdravotní a také musí dokázat vědomost českého jazyka, pokud tento fakt není stanoven jiným způsobem (MŠMT, zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů).

4.2.1 Vychovatel

4.2.1.1 Kdo je vychovatel a kvalifikační předpoklady pro výkon této profese

Profese vychovatele je uvedena v zákoně č. 563/2004 Sb., § 16, o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, kde je mimo jiné i uvedeno, že pedagogickým pracovníkem je také člověk, který dělá přímou pedagogickou činnost v zařízení sociálních služeb, kam se řadí i již zmíněný vychovatel, kterým se budu dále zabývat.

Vychovatel se podle Hadj Moussové (2006) podobá učiteli a to dosaženým vzděláním, činnostmi, které provádí, postavením i svým vlivem.

V pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 279) vymezují pojem vychovatel jako: „*pedagogický pracovník působící ve školách a školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy a v oblasti výchovy mimo vyučování*“.

„*Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve středisku výchovné péče, získává odbornou kvalifikaci*“ a to buď vystudováním vysoké školy a jejího oboru, který je zaměřený na speciální pedagogiku pro vychovatele, sociální pedagogiku či vystudováním vyšší odborné školy, kdy je její obor zaměřen na speciální pedagogiku nebo splněním kvalifikace podle § 16 odstavce 1 v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, či vystudování programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole, kdy je celoživotní vzdělávání zaměřeno na speciální pedagogiku (MŠMT, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů).

4.2.1.2 Osobnostní a další předpoklady pro práci vychovatele

Uvedené vlastnosti, které by měl vychovatel mít, se sice netýkají přímo vychovatele v zařízení sociálních služeb, ale např. vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů nebo pedagoga volného času, avšak tyto vlastnosti jsou natolik univerzální, že by jimi měl oplývat každý pracovník v pomáhajících profesích.

Jak uvádí Sekera (2009), z člověka se nestane dokonalý pedagog jen vzděláním v oboru zaměřeném na výchovu a vzdělávání, ale musí být i dospělou osobností ve všech ohledech.

Hadj Moussová (2006, s. 45) jmenuje vlastnosti vychovatele: *vyrovnaná osobnost, odolnost vůči frustraci, prosociální zaměření, altruismus, etické a morální kvality, schopnost sebereflexe a odpovědnost*“.

Rozhodně sem musíme zařadit i schopnost vcítit se do pocitů ostatních lidí, správný pedagog by měl umět zvládat komunikaci a měla by ho i bavit, měl by být člověkem, který zvládá vést druhé lidi, měl by mít kladný vztah ke všem lidem různých věkových kategorií, měl by umět zachovat klid při různých neshodách, měl by být připraven na

těžké životní situace, měl by být radostně naladěný a další (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

Křížanová (1987) dále uvádí, že u této profese nesmí chybět pedagogický takt, který souvisí s tím, že vychovatel by měl všemi ohledy výchovy přihlížet na to, že každé dítě či skupina se projevují jinak a vzhledem k tomu hledat přiměřené a fungující výchovné prostředky pro určitou situaci a brát osobnost dítěte takovou, jaká je. Také říká, že je důležité, aby dítě mělo od vychovatele podporu, aby mohlo věřit samo v sebe.

Hájek, Hofbauer, Pávková (2003, s. 66) ještě doplňují, že vychovatel by měl oplývat těmito vlastnostmi: „*pochopení pro věkové zvláštnosti, zvl. při práci s věkově heterogenními skupinami, tvořivost, nápaditost, fantazie, aktivita, iniciativa, průbojnost hravost, radost ze hry, smysl pro humor, fyzická zdatnost, dobrý zdravotní stav, příjemný vzhled a úprava zevnějšku*“.

4.2.1.3 Činnosti vychovatele v zařízení sociálních služeb

Vychovatel působící v zařízeních spadajících pod oblast sociálních služeb se věnuje edukaci osob, které vyžadují zvýšenou péči (Infoabsolvent, 2008).

Zabývá se celkovou edukací, která je směřovaná na takové potřeby klientů se speciálními vzdělávacími potřebami, které jsou u každého individuální, řídí další vychovatele, poskytuje poradenství učitelům v záležitostech týkající se určité problematiky, vytváří edukační dokumenty, hodnotící nástroje a programy předcházející určitým problémům.

Také se podílí na přímé pedagogické činnosti, osobním rozvoji klienta, na aktivitách které předcházejí určitým problémům, na určování diagnózy a řešené záležitosti probírá s ostatními odborníky, na správném uchopení a užití speciálně pedagogických kroků, užívá různé edukační metody, metody nevyzkoušené, metody praktikující v jiné oblasti a následně vytváří jejich funkční evaluaci, také probírá různé záležitosti s ostatními odbornými pracovníky. Také sám užívá speciálně pedagogické kroky, realizuje určitá pedagogická vyšetření a obtížné pedagogické aktivity. Vytýčuje a

uplatňuje funkční metody a kroky, společně s dalšími odborníky, které se zaměřují na diagnostiku a edukaci v diagnostických ústavech a v diagnostických odděleních, nacházejících se v domovech pro osoby se zdravotním postižením, též tyto kroky uplatňuje při edukaci klientů v adolescenci, zabývá se společně s dalšími odborníky problémy klientů v situacích pro ně limitujících.

Pro klienty, kteří vyžadují zvláštní péči, vytváří programy integrace a snaží se o inkluzi v určitém zařízení. Probírá s ostatními pracovníky témata týkající se pedagogických záležitostí, shromažďuje informace o pedagogických aktivitách v zařízení a zaměřuje se na evaluaci klientů.

Orientuje se i na diagnostiku, kterou aplikuje jak při prvním setkání s klientem, tak i po celou dobu jeho pobytu v zařízení, dále na odhadnutí specifčnosti klienta, zpracovává námět postupu pro koncept edukační činnosti, provádí činnosti vedoucí k diagnostice a k předcházení problémů, které jsou orientované na komplexní rozvíjení klientovi osobnosti a na začlenění do společnosti, znovu začlenění a převýchovu, společně s plánováním postupů vedoucích k ideálnímu průběhu edukace v zařízeních spadajících do sociálních služeb a evaluace účinku speciálně pedagogického vyšetření zaměřeného na diagnostiku včetně plánování dalších způsobů práce a kroků (Infoabsolvent, 2008).

4.3 Pracovník v sociálních službách

Pracovníkem v sociálních službách je podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, § 116 odst. 1 ten, který pečuje o klienty, kteří buď do daného zařízení v rámci sociálních služeb dochází, či jsou v zařízení ubytováni.

Péče je orientovaná na základní činnosti, které klient denně vykonává a to na hygienu, oblékání, obsluha zařízení, různých nástrojů, oblečení, podpora samostatnosti, aktivizační podpora, pomoc při socializaci do společnosti a orientování se na uspokojení potřeb klienta z hlediska psychického i sociálního.

Také se snaží zdokonalit a upevnit běžné zvyklosti, které se týkají hygieny a společenského chování, podílet se na vývoji pracovních zvyklostí, ruční zdatnosti a aktivizace, osobnosti a činností, které má klient rád, vědomostí a tvůrčí schopnosti aktivitami, které se zaměřují na výtvarnou, hudební a pohybovou výchovu a zajištění činností zaměřené na kulturu a věci, které má klient v oblibě.

Činnosti zahrnují péči v domácnosti klienta, který má potíže týkající se fyzického a psychického zdraví a to celková starost o jeho domácnost, zprostředkování další pomoci, vykonávání činnosti pod dozorem sociálního pracovníka, kam patří vyhledávání problémů klienta, aktivity vedoucí k seznamování se s dalšími lidmi a k duševní pohodě, pečovatelská činnost a osobní asistence.

Pracovník v sociálních službách je k dispozici sociálnímu pracovníkovi a to v činnostech, které se týkají poradenství, vyhledávání, vytváří činnosti na rozvíjení aktivity klientů a po stránce edukační, činnosti, které vedou k získávání nových kontaktů, dbá na práva a zájmy klienta a pomáhá vyřizovat klientovi osobní věci (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

4.3.1 Osobní asistent

Na začátek by bylo vhodné si říct, co osobní asistence není a jak bychom jí neměli chápat. Paní Hrdá (1997) ve své publikaci udává toto: *„Není to nadstandard (,nadúroveň“), neznamená to jen číst klientovi knížku, nebo ho doprovázet na procházky. Také to není pouhá úklidová či donášková služba, ani třeba cvičení či masáž“.*

Co tedy osobní asistence je? Je to služba, která si klade za cíl, pomoci lidem, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nezvládají každodenní záležitosti spojené s péčí o svoji vlastní osobu, s domácností a dalšími věcmi, které by jinak jako zdraví sami zvládali, ale v této situaci je nutná pomoc další osoby, v tomto případě osobního asistenta (Hrdá, 1997).

Osobní asistenci lze chápat tak, že sama osoba vyžadující tuto službu si volí to, co zvládne sama a s čím potřebuje pomoci a není to tak, že by jí někdo něco nutil či přikazoval, jde pouze o volbu klienta (Osobní asistence, 2009-2014).

V zákoně č.108/2006 Sb., o sociálních službách v § 39 odst. 1 je popisována osobní asistence, kdy její princip takový, že je dojížděno za klientem, který se o sebe nedokáže sám postarat a potřebuje pomoc jiného člověka, ať už je důvodem jeho nesoběstačnosti věk, či dlouhodobé onemocnění nebo zdravotní postižení. Není zde časové omezení a služba se realizuje v prostředí, které je pro klienta nejvhodnější (domácnost) a poskytuje se pomoc při aktivitách, které vyžaduje (MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů)

Základní náležitosti, které služba osobní asistence zajišťuje, jsou podpora při sebeobsluze, hygieně, stravování, podpora v domácím prostředí klienta, edukační a aktivizující, začleňování klienta do společnosti, prosazování práv klienta, jeho zálib v souladu se zákonem a zajišťování jeho individuálních věcí ((MPSV, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 39, ve znění pozdějších předpisů).

Jde vlastně o to, aby lidé, kteří tuto službu vyžadují a potřebují, měli možnost žít běžným životem stejně jako lidé, kteří tuto službu nepotřebují, jelikož je jejich zdravotní stav v pořádku (Uzlová, 2010).

V případech využívání služeb osobní asistence nesmí být klientovi upřeno, aby se mohl rozhodnout pro další typ sociální služby (Hrdá, 1997).

Osobní asistenci může v podstatě vykonávat skoro každý člověk, pokud je vybrán klientem či poskytovatelem sociální služby, která se osobní asistencí zabývá, jako vhodný kandidát. Osobním asistentem se může stát kdokoli z klientova blízkých přátel, rodiče, sourozenci, ale i naprosto cizí člověk, kterého si klient vybere a nezáleží ani na tom, jaké povolání člověk vykonává/vykonával (Uzlová, 2010).

Jako všichni pracovníci v sociálních službách musí i osobní asistent splňovat určité podmínky, které jsou v zákoně č.108/2006 Sb., o sociálních službách, v § 116. odst. 2, kam patří způsobilost k právním úkonům (od 18 let), čistý trestný rejstřík, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost. Do odborné způsobilosti patří podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, paragrafu 116 odst. 5, písmeno c, splnění

základního, středního, středního s výučním listem/maturitou nebo vyššího odborného vzdělání včetně absolvování akreditovaného kurzu pracovníka v sociálních službách. Absolvovat akreditovaný kurz pracovníka v sociálních službách nemusí člověk, který získal vzdělání v oboru ošetrovatel. Dále je to člověk, který získal kvalifikaci sociálního pracovníka (podmínky jsou uvedeny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 110) a jako poslední je to člověk, který má střední vzdělání v oboru, který stanovuje prováděcí právní předpis (je tím myšlena vyhláška č.505/2006 a její příloha č. 4, kde jsou uvedeny obory, které když jedinec absolvuje, nemusí již absolvovat kurz pracovníka v sociálních službách).

Výjimku tvoří situace, kdy je klient schopen sám korigovat osobního asistenta v péči o vlastní osobu a sám ho i finančně ohodnotí, a to z příspěvku na péči – v tomto případě na osobního asistenta není kladena žádná odborná kvalifikační podmínka (Uzlová, 2010).

4.3.1.1 Osobnostní předpoklady pro výkon osobního asistenta

Jako u každé pomáhající profese by měl i osobní asistent splňovat kromě kvalifikačních předpokladů i předpoklady osobnostní. Budeme se jimi tedy chvíli zabývat. Podle Hrdé (1997) je zásadní a velice důležitý kladný postoj k osobní asistenci, protože pokud by o ní člověk smýšlel jinak, jak by vůbec mohl být osobním asistentem?

V této profesi se nelze obejít bez komunikačních schopností a člověk by si měl být jist, že chce toto povolání vykonávat a znát důvod, proč se zvolil zrovna vykonávání osobní asistence, co ho k tomu vedlo. Nelze opomenout také schopnost vcítit se do druhého člověka - tedy schopnost empatie, dále ochotu pomoci druhému, vstřícnost, trpělivost, vlídné chování, laskavost, spolehlivost, nesmí chybět ani odpovědnost, být schopen obětovat se pro druhé, měl by být připravený řešit i různé nepříjemné situace, které mohou nastat a umět je zvládnout a spoustu dalších vlastností, které by u osobního asistenta neměly chybět (Hrdá, 1997, Uzlová, 2010).

5 Cíl práce a výzkumné otázky

5.1 Cíl práce

Cílem mé práce je zmapování působení absolventa studijního oboru Speciální pedagogika - vychovatelství v praxi sociálních služeb. Konkrétně se zaměřím na náplň jeho práce, zda má k vykonávání této pozice kompetence, spokojenost s pozicí a motivaci pracovat v oblasti sociálních služeb.

5.2 Výzkumné otázky

V souladu se stanovenými cíli jsem zformulovala 3 výzkumné otázky:

- 1) Jaká je náplň práce, kterou respondenti vykonávají?
- 2) Jsou s prací spokojeni?
- 3) Co bylo u respondentů motivací pracovat právě v oblasti sociálních služeb?

6 Použitá metodika a výsledky práce

V praktické části mé práce jsem zvolila takovou metodiku, kterou jsem uznala za vhodnou a vzhledem k zjištění stavu absolventů studijního oboru Speciální pedagogika - vychovatelství, kteří mi mohou být užiteční jako respondenti, jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum v podobě strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, které jsem dále zpracovala a výsledky vyhodnotila. Kvantitativní metodu výzkumu jsem zavrhlá z již zmíněného důvodu, a to kvůli předběžnému odhadu počtu respondentů.

Pojmem kvalitativní výzkum se označuje každý výzkum, který při zpracovávání nezahrnuje prvky statistiky či jiných metod určování množství (Strauss, A., Corbinová, J., 1999).

Kvalitativní výzkum lze definovat i jako: „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ (Creswell, 1998, s. 12 in Hendl, 2012, s. 48).

Jako techniku sběru dat jsem zvolila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Ten obsahuje dostatečně správně srozumitelné množství otázek a dotazovaný na ně odpovídá (Hendl, 2012). Dále Hendl (2012) uvádí, že: „*Pružnost sondování v kontextu situace je omezenější než v jiných typech rozhovorů.*“

6.1 Charakteristika výzkumného souboru

Za výzkumný soubor jsem již dle tématu práce, zvolila absolventy studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství, kteří studovali na Zdravotně sociální fakultě, při Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a pracují v oblasti sociálních služeb. Respondenty mi bylo 8 zástupců ženského pohlaví a 1 zástupce mužského pohlaví.

Věkové rozmezí respondentů se pohybovalo od 23 – 25 let. Tři oslovení respondenti pracují v centru Arpida (centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním

postižením z. ú.) další tři respondenti v Auticentru o. p. s. , jeden respondent v Nalžovickém zámku p. o. (domově seniorů se zdravotním postižením, další respondent v Alzheimer centru a poslední v domově pro seniory. Celkem tedy 9 respondentů, kteří mi byli ochotni pomoci v realizaci praktické části práce.

6.2 Charakteristika místa šetření

Prostředí, kde rozhovory probíhaly, jsem volila podle potřeb respondentů a samozřejmě po vzájemné domluvě, aby se jednalo o místo, kde nebudeme rušeni. Několikrát jsem tedy navštívila pracoviště respondentů, popřípadě bylo zvoleno jiné vhodné místo k realizaci rozhovoru – kavárna.

6.3 Realizace a popis vlastního výzkumu

Výzkum jsem realizovala v časovém rozmezí od ledna 2015 do června 2016, kdy jsem se snažila získat respondenty pro mou bakalářskou práci. Shánění respondentů nebylo vůbec snadné, musela jsem jich několik vyloučit, protože neodpovídali mým požadavkům.

Nejprve jsem se obrátila na jednu z bývalých studentek studijního oboru Speciální pedagogika - vychovatelství, zda neví o někom z jejich ročníku, kdo pracuje v sociálních službách a byl by ochoten se mnou uskutečnit rozhovor. Prvním i druhým místem rozhovoru se dvěma prvními respondentkami byla zvolena klidná kavárna, kde jsme nebyly nikým rušeny, a vše proběhlo v pořádku. Poté jsem se pomocí emailu, který jsem našla na webové stránce zařízení, obrátila na pracovníky Arpidy, centra pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú., a požádala je, zda u nich nepracuje někdo, kdo splňuje má kritéria a pokud ano, zda by mi na ně nepředali kontakt. Z kontaktů, které jsem získala, jsem musela pár vyloučit a se zbylými proběhl rozhovor přímo na jejich pracovišti po pracovní době, aby nebylo zasahováno do chodu zařízení. Prostřednictvím jedné ze sociálních sítí (facebook) jsem získala další 2 respondenty, se kterými proběhl rozhovor taktéž na jejich pracovišti. Na konci května jsem kontaktovala

jedno z posledních zařízení a začátkem června zrealizovala 3 poslední rozhovory. Všichni byli s tématem mé práce seznámeni a svolili k nahrávání rozhovoru pomocí mobilního telefonu, pro účely rychlejšího zaznamenání informací a dále k jejich lepšímu zpracování.

S respondenty jsem se domluvila, že informace mnou získané budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce. Odpovědi, které jsem prostřednictvím rozhovoru získala, mají různou délku a někdy byly opravdu velmi stručné, ačkoliv si myslím, že se na ně dalo odpovědět více, to ale záleželo na daném respondentovi.

6.4 Výsledky

Analýzou získaných dat, kterými byly mnou provedené strukturované rozhovory s otevřenými otázkami, jsem vytvořila 6 kategorií, které obsahují odpovědi respondentů. Vzniklé kategorie jsou následující:

1. Údaje o respondentech
2. Klienti a náplň práce
3. Motivace
4. Spokojenost a přínos práce pro samotného respondenta
5. Výhody a nevýhody práce v daném zařízení
6. Význam a užitečnost vystudovaného oboru vzhledem k zaměstnání respondentů

Z důvodu zachování anonymity jsou absolventi studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství, kteří pracují v sociálních službách, označeni jako respondent č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 a 9. Otázky, které byly respondentům předkládány, jsou uvedeny v příloze č. 2.

6.4.1 Zpracování získaných dat

Jak už bylo uvedeno výše, byly vytvořené kategorie, pod které spadají jednotlivé otázky a odpovědi respondentů, které v této podkapitole budu interpretovat.

Následující odpovědi na otázky č. 1, 2 a 3, jsou zařazeny do kategorie č. 1 a jsou zpracovány formou tabulky.

- ÚDAJE O RESPONDENTECH

Tabulka 1: Údaje o respondentech

RESPONDENT	POHLAVÍ	VĚK	PRACOVNÍ POMĚR
č. 1	žena	23	Domov seniorů
č. 2	žena	23	Nalžovický zámek, p.o. (domov pro osoby se zdravotním postižením)
č. 3	žena	23	Alzheimer centrum
č. 4	muž	23	Arpida, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú.
č. 5	žena	23	Arpida, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú.

č. 6	žena	25	Arpida, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú.
č. 7	žena	23	Auticentrum, o.p.s
č. 8	žena	23	Auticentrum, o.p.s
č. 9	žena	24	Auticentrum, o.p.s

Zdroj: vlastní výzkum

Z této tabulky tedy jasně vyplívá, že respondenty mi byly po většinou ženy (8) a pouze jeden muž. Dále je zde uvedeno věkové rozmezí, které se pohybovalo spíše ve věku 23 let (7 zástupců) a dále jen dva respondenti ve věku 25 a 24 let. Na otázky mi tedy odpovídalo 9 respondentů. Respondent č. 1 pracuje v domově seniorů, č. 2 v Nalžovickém zámku (domov pro osoby se zdravotním postižením), č. 3 v Alzheimer centru, č. 4, 5 a 6 v Arpidě, centru pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú., č. 7, 8 a 9 v Auticentru o.p.s.

- **KLIENTI A NÁPLŇ PRÁCE**
(otázky č. 4 a 5 a odpovědi respondentů)

Otázka č. 4.

S jakou cílovou skupinou pracujete?

Respondentka č. 1 pracuje se seniory.

Respondentka č. 2 pracuje s dospělými osobami s mentálním a kombinovaným postižením a dodává: „*Já osobně jsem na oddělení, kde jsou ženy se středně těžkým mentálním postižením*“.

Respondentka č. 3 mi na tuto otázku odpověděla, že v zařízení, kde pracuje, jsou převážně senioři od věkové kategorie 55 let až do konce jejich života. Jinak je ale věková kategorie v Alzheimer centru od 19 let, přičemž zatím nikdo tam v tuto dobu v tomto věku není.

Respondent č. 4 je v kontaktu s dětmi mezi 16-18 lety, protože pracuje v praktické škole jednoleté.

Respondentka č. 5 uvedla, že pracuje s „*prvňáčkama*“, takže se pohybuje v základní škole a je tedy přítomna v 1.třídě, kde jsou děti prvním i druhým rokem jsou to děti s kombinovaným postižením.

Respondentka č. 6 také uvádí, že pracuje s dětmi s kombinovaným postižením.

Respondenti č. 7, č. 8 i č. 9 se shodli na tom, že pracují s jedinci (dětmi) s poruchou autistického spektra. Respondent č. 9 ještě dodává, že pracuje i s rodinami těchto dětí.

Otázka č. 5

Jaká je náplň Vaší práce?

Respondentka č. 1 uvedla, že je pracovník v sociálních službách a tudíž je její náplní práce péče o hygienu a podávání jídla. Také s klienty chodí ven, pomáhá při chůzi klienta s chodítkem a dělá volnočasové aktivity, ale ne přímo řízenou činnost, tu dělá podle respondentky např. pedagog či rehabilitační pracovník. Tato odpověď se shoduje i s odpovědí respondenta č. 2, který také pracuje jako pracovník v sociálních službách a uvedl stejné činnosti kromě nácviku chůzení a volnočasových aktivit.

Respondentka č. 3 je zaměstnána jako ergoterapeut, pracovník v sociálních službách a uvádí činnosti jako: “ *Aktivity, aktivizace pro klienty, nějaké cvičení na jemnou, hrubou motoriku, reminiscenční tréninky a prostě všechno, co se týká toho, aby*

oni nevyšli z toho klasického života“. Veškerá práce se dělá od rána. Provádí i péči o hygienu a při aktivitách klientů jim dolévá i pití, pokud potřebují.

Respondent č. 4 uvedl jako náplň jeho práce krmení o svačinách a obědě, hygienu a oblékání, vše považuje za samozřejmost.

Respondentka č. 5 má ve třídě dvě děti na vozíčku a některé méně soběstačné, takže jim asistuje na toaletách a při nějaké přípravě. „Hygienu taky samozřejmě“.

Respondentka č. 6 odpověděla následovně: „Tak já zrovna dělám osobní asistenci u jednoho chlapečka, u kterého vlastně zastupuju všechny ty zástupný věci ve smyslu, že mu připravuju jídlo, podávám jídlo, asistence při WC, při oblékání, polohování, vlastně u všeho a u těch ostatních třeba je tam jen pár věcí ve smyslu příprava jídla a u jednoho mám oblékání jenom“. Takže se všichni tito respondenti v podstatě shodli v jejich náplni práce, jelikož všichni pracují jako pracovníci v sociálních službách, kam spadá i osobní asistence, kterou provádí respondenti č. 4, 5 a 6.

Respondentka č. 7 vede kroužky, které spadají pod sociálně aktivizační služby, kde se věnuje práci s dětmi za pomoci iPadů, dále se zabývá i individuálními nácviky a odlehčovacími pobyty pro děti. Ještě dodává, že je přítomna v místnosti s názvem herna, kde děti hlídá.

Respondentka č. 8 pracuje s dětmi, vede výtvarně terapeutickou dílnu, kde se snaží rozvíjet grafomotoriku, koordinaci oko-ruka a také to, aby děti dokázaly pracovat společně ve skupině, kam patří i správná komunikace, na kterou se také zaměřuje.

Respondentka č. 9 se k položené otázce vyjadřuje takto: „ Náplň mé práce je poměrně široká. Jako stěžejní vnímám organizaci odlehčovacích pobytů, přípravu letních pobytů, přítomnost při intervencích s rodiči a nyní ukládání a vyhodnocování evaluačně hodnotícího profilu, který se snažíme vypracovávat pro každé dítě“.

Činnosti respondentek č. 7, 8 a 9 se poněkud liší od činností ostatních, což vyplývá z jejich odpovědí. Respondenti č. 1, 2, 3, 4, 5 a 6 se povětšinou věnují činnostem, které spadají do oblasti sebeobsluhy a péče o vlastní osobu, kdežto ostatní respondenti se zabývají zejména aktivizací a odlehčením, jak po stránce fyzické, tak i psychické.

- MOTIVACE

(otázka č. 6 a odpovědi respondentů)

Otázka č. 6.

Jaká byl/a Vaše motivace pracovat právě v oblasti sociálních služeb?

Respondentka č. 1 chodila při studiu na praxi do zařízení, které spadá do oblasti sociálních služeb, které ji zřejmě zaujalo a to považuje za první motivaci. Dále vidí jako motivační činitel i možnost vyzkoušet si něco jiného. V domově seniorů pracuje i jeden z jejích rodinných příslušníků, takže i to byla motivace a jak sama uvádí: „ *takže to byla taková jakoby rodinná tradice už v podstatě*“.

Respondentka č. 2 uvedla, že již při studiu ji nejvíce naplňovala práce s dospělými lidmi s mentálním postižením, což její práce splňuje. Naopak ji moc nebavila práce ve školství, a proto zvolila právě tuto oblast.

Respondentka č. 3 také viděla motivaci právě v cílové skupině jako respondentka č. 2. Avšak jedná se o úplně jinou kategorii lidí a to o seniory. Vždy ji práce s nimi lákala a i nabídka pracovat jak ergoterapeut bez toho, že by měla s touto pozicí nějaké zkušenosti, bere jako motivaci.

Respondent č. 4 nejdříve nevěděl, jak na tuto otázku odpovědět, ale nakonec si vzpomněl a odpověď našel. Uvedl, že pracoval jako dobrovolník a jako instruktor tělesně postižených v plavání a po této zkušenosti se dostal do zařízení, kde v současnosti pracuje a baví ho to.

Respondentka č. 5 odpověděla, že se to všechno různě prolíná a že k tomuto rozhodnutí pracovat právě v této oblasti dospěla a přispěl k tomu i fakt, že má vystudovanou střední zdravotnickou školu a maminka pracuje jako zdravotnice, takže ji k tomu přivedla ta asistence ostatním lidem.

Respondentka č. 6 se chvíli zamyslela nad svou motivací a poté odvětila, že studovala stejně jako respondentka č. 5 střední zdravotnickou školu, která ji bavila, ale tato práce ji nevyhovovala a táhlo jí to spíše k práci, kterou teď zastává. Uvádí, že v nemocnici to nebylo ono, že nebyl čas a prostor na nějakou komunikaci mezi spolupracovníky, tak i ve smyslu péče o komunikaci pacientů, což v současné práci je.

Respondentka č. 7 vidí jako motivaci získání nových zkušeností.

Respondentka č. 8 odpověděla velice stručně a pohotově na otázku ohledně její motivace: „*Tak já jsem vždycky chtěla pracovat s dětmi, takže asi to*“.

Respondentka č. 9 velice zaujatým projevem pronesla následující odpověď, která přesně vystihla její motivaci, a proto jí uvádím v jejím přesném znění: „*Vše má dle mého názoru kořeny v mé rodině, kde jsem byla vychovávána. Moje maminka pracuje v této oblasti celý život a tak se tato sféra dotýkala úzce našich životů. Když jsem se k takové činnosti dostala, přišlo mi to jako něco velmi blízkého, známého. Určitou roli pro mě také sehrálo zaujetí pro práci s lidmi*“.

Respondenti č. 1, 5 a 9 uvedli, že je k tomu přivedla i angažovanost jednoho z rodinných příslušníků, což je zjištění, které ukazuje, jak jsou lidé ovlivňováni, v tomto případě pozitivně, lidmi okolo sebe.

- SPOKOJENOST A PŘÍNOS PRÁCE PRO SAMOTNÉHO RESPONDENTA

(otázky č. 7 a 11 a odpovědi respondentů)

Otázka č. 7

Jste spokojen/á s prací?

Všichni respondenti (č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 a 9) se shodli na tom, že spokojeni jsou, avšak někdo ještě dodal i pár dalších poznatků, které doladily jejich odpovědi.

Respondentku č. 2 práce baví a naplňuje, ale vadí jí třísměnný provoz, který funguje v zařízení, kde pracuje. Pracuje 7 nebo 12 hodin, v noci, ve svátky i o víkendech a finanční ohodnocení není dle jejího názoru adekvátní.

Respondentka č. 3 dodává, že práce je hodně náročná, ale zároveň užitečná a fajn.

Otázka č. 11

Co je pro Vás osobně přínosem ve Vaší práci?

Respondentka č. 1., která pracuje v domově seniorů, uvedla, že přínosem je vidět tu praxi v přímém přenosu, že ví, co ti lidé potřebují. Teorie sice říká, co např. člověk s demencí potřebuje, ale je to řečeno obecně na všechny, ale v praxi musí být ten přístup ke každému jiný.

Respondentka č. 2 si připadá potřebná a uvádí, že se nejedná o těžkou fyzickou a stereotypní práci, je rozmanitá.

Respondentka č. 3 odpovídá na položenou otázku „*Přístup k lidem, jednání s těma klienty a naučila jsem se třeba spoustu věcí, ohledně už jenom té nemoci anebo, jak s těmi lidmi pracovat a hledat způsoby, které jim pomáhají v tom, se zapojit zpátky do normálního života*“.

Respondent č. 4 opět nevěděl, co s položenou otázkou, ale nakonec vidí přínos v komunikaci s lidmi a ve vzdělávání.

Respondentku č. 5 práce naplňuje a cítí se užitečná. Má radost z toho, co dělá a nejlepší je, když vidí, co ty děti potom dokážou, když vidí ty pokroky a dodává: „*Tohle je moje vysněná práce*“.

Respondentka č. 6 neříká, že je její práce jen pozitivní. Občas jde z práce úplně na nervy a unavená, ale na druhou stranu jsou pak takové okamžiky, kdy jí to prostě baví. Spolupráci s ostatními pracovníky hodnotí pozitivně a přínosně.

Respondentka č. 7 uvádí: „*No, tak prostě ty nové zkušenosti, no (smích)*“.

Respondentku č. 8 řekla: „*Tak mě to jako naplňuje, i tak jako psychicky, mě to prostě jako baví, výtvarka mě baví, jsem prostě za tuhle práci ráda, našla jsem se*“.

Podle osobního názoru respondentky č. 9 je přínosem to, jak může pozorovat posuny a nasazení klientů a jejich rodin, které mají její velký obdiv.

- VÝHODY A NEVÝHODY

(otázka č. 8 a odpovědi respondentů)

Otázka č. 8

V čem vidíte výhody/nevýhody Vaší práce?

Respondentka č. 1 bere jako výhody to, že přímo vidí, jak se co dělá a získá nějaké praxe. Nevýhodou má na mysli to, že pokud bude dále pracovat v domově seniorů, kdy jí jde práce občas na nervy, tak by mohla ztratit motivaci. *„Chceš s nimi dělat aktivity, chceš s nimi dělat, jakože něco, já mám třeba tu dramatickou výchovu, tak něco z dramatické výchovy, tak si myslíš, že je jako strašně zaujmeš, když vymyslíš nějaký program a teď se tam prostě vymýšlíš s tím programem a on ti tam nikdo nepřijde a už jako říkají: „já už jsem na tohle stará“ a všichni koukají na tu televizi. Takže jako nevýhodu určitě v tom, že to je jako trošku demotivující začít dělat zrovna v Domově seniorů“.*

Respondentka č. 2 není spokojená s finančním ohodnocením, podle ní nejsou sociální služby dobře placené, dále vidí nevýhodu v pracovní době, kdy je v práci, o svátcích, víkendech i v noci. Nemyslí si, že by na její pracovní pozici bylo nutné vzdělání, které má. Podle jejich slov stačí mít vystudovanou ZŠ, čistý trestný rejstřík a 150 hodinový kurz. Naopak si myslí, že výhodou je nestereotypnost a rozmanitost práce, která není fyzicky náročná. Uvedla i výhodu konkrétně zařízení, ve kterém pracuje. *„Je zařazeno v projektu transformace. Tedy že chce opustit „ústavní“ vzhled a prvky. Všechny domácnosti DOZP (domova osob se zdravotním postižením) se mají přestěhovat do domů, aby se lidem s postižením život přiblížil více životu „normálních“ lidí“.*

Výhodou pro respondentku č. 3 je práce s cílovou skupinou (senioři), to, že může být při práci kreativní a vymýšlet své vlastní, nové aktivizační prvky. Naopak nevýhoda tkví v psychické a fyzické náročnosti. *„Chodím domů úplně vyštavená“.*

Respondent č. 4 se moc dlouho nezamýšlel a prohlásil, že výhodou jsou pro něho prázdniny a nevýhodou platové ohodnocení.

Podle respondentky č. 5 je výhoda to, že se zaměřuje na práci k dětem či konkrétnímu dítěti a že je vede a vychovává k různým věcem podle svého uvážení, že se jí do toho nikdo neplete a vidí jejich pokroky, samozřejmě po domluvě s rodiči. Nevýhodou je málo času zaměřit se právě na oblast sebeobsluhy, protože primární je učení.

Respondentka č. 6 si myslí, že určité prvky, které děti učí a které vidí při práci, ji mohou být nápomocné do budoucna, až bude mít své vlastní děti. Konkrétně uvedla například informace, které se týkají výživy či sebeobsluhy. Prostředí, ve kterém pracuje a pracovníci, se kterými je v kontaktu, jsou pro ni také jednou z výhod. Fyzickou a psychickou námahu uvedla jako nevýhody.

Respondentka č. 7 není spokojená s pracovní dobou stejně jako respondentka č. 2, kdy ji vadí, že je v práci celý den. Stejně tak jí nevyhovuje ani zázemí jejího zaměstnání, kde jsou malé místnosti. „*Když jsou 2 místnosti vedle sebe a dítě se začne vztekat v té jedné, tak je to prostě slyšet a narušuje to vlastně všechno*“. Výhodou je naplnění, které ji práce dává.

Fakt, že je v zařízení menší počet zaměstnanců, je pro respondentku č. 8 daleko příjemnější. Na druhou stranu vidí nevýhodu v tom, že se jedná o neziskovou organizaci a je těžké sehnat prostředky na další rozvoj.

Pro respondentku č. 9 je výhodou obrovská možnost sebeuplatnění a také nespočet příjemných lidí věnujících se této problematice (autismus). Nelíbí se jí platové ohodnocení.

- VÝZNAM A UŽITEČNOST VYSTUDOVANÉHO OBORU VZHLEDEM K ZAMĚSTNÁNÍ RESPONDENTŮ

(otázky č. 9 a 10 a odpovědi respondentů)

Otázka č. 9

Jak Vám pomohl vystudovaný obor a informace získané studiem ve výkonu a přístupu k Vaší práci?

Respondentka č. 1 má díky vystudování studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství větší rozhled, kdy uvedla například znalosti polohování, které zná z bazální stimulace a ohledně přístupu si myslí, že ho má jiný než lidé, kteří tento obor nemají vystudovaný, kdy jim chybí určité znalosti.

Respondentka č. 2 si vzhledem k vystudovanému oboru (Speciální pedagogika – vychovatelství) a následnému zaměstnání nemusela doplňovat kurz pracovníka

v sociálních službách. Znalosti, které při studiu a praxích získala, uplatňuje ve svém zaměstnání.

Respondentka č. 3 se díky studiu naučila nebrat si tolik životy a příběhy lidí k srdci, i když uznává, že to v této oblasti moc nejde a informace, které ze školy má se snaží využívat.

Respondent č. 4 na tuto otázku odpověděl, že nejvíce mu daly praxe, kterých bylo hodně a které měl možnost při studiu vykonávat než teorie, kterou probírali ve škole.

Respondentka č. 5 se shodla s respondenty č. 2 a 4, kdy uvedla, že jí nejvíce pomohla praxe, které byla zprostředkovaná školou. Dodává, že jí pomohla i praxe v zařízení, kde v současné době pracuje. Je vděčná i velkému přehledu pracovišť, které jí pomohly rozhodnout se v jejím kariéřním uplatnění.

Respondentka č. 6 také uvedla, že čerpá z informací, které získala při svém studiu stejně jako ostatní respondenti. Konkrétně uvedla somatopedii a etopedii. Když pracuje s lidmi s různým druhem postižení, tak jsou podle ní důležité ty detaily, které díky studiu ví. Praxe, které díky studiu absolvovala, hodnotí pozitivně.

Respondentka č. 7 se nad otázkou zamyslela: „*No, pomohl, ale jak jako... (smích)*“. Následně se ale vyjádřila tak, že jí pomohl hodně, protože v rámci zaměstnání jezdí na různá školení a probíranou problematiku (autismus) už zná díky studiu.

Respondentka č. 8 díky vystudovanému oboru a praxi získala své současné zaměstnání, kdy ji zařízení díky jejím zkušenostem oslovilo.

Respondentka č. 9 také uvádí, že informace získané studiem ji pomohly, ale že většinu se stále učí při práci.

Otázka č. 10

Jaké shledáváte obtíže při hledání práce v oblasti sociálních služeb z hlediska Vámi vystudovaného oboru?

Respondentka č. 1 našla práci již při studiu, takže s hledáním potíže neměla, ale dodává, že se dá práce najít dobře, i díky názorům spolužaček, které se uplatnily.

Respondentka č. 2 si myslí, že vzdělání je pro uplatnění se v oblasti sociálních služeb dostačující, ale shledává problém, co se týče pozice sociálního pracovníka, na kterého nemáme dostatečné znalosti, jelikož při studiu byla teorie směřována spíše ke speciální pedagogice než na oblast sociální práce, na kterou máme také kvalifikaci.

Respondentka č. 3, práci v sociálních službách nehledala, protože v zařízení, kde v současnosti pracuje, se uvolnilo na danou pozici místo a bylo jí řečeno, že ji ve všem zaučí, takže žádné obtíže neshledává, ale dodává, že bakalářský titul ve speciální pedagogice je v téhle oblasti málo, protože pak stejně začíná ve všem od začátku.

Respondent č. 4 sebevědomě pronesl: „*Neměl jsem žádný obtíže, já jsem chlap, takže to šlo samo.*“

Respondentka č. 5 si našla práci před dostudováním, takže se po volném místě ani nerozhlížela a tudíž podle jejich slov nemůže soudit.

Respondentka č. 6 uvedla, že je výhodou, že máme kvalifikaci na pracovníka v sociálních službách, kterého ona vykonává v rámci osobní asistence. Když si hledala práci právě v oblasti sociálních služeb, setkala se s názory zaměstnavatelů, kteří chtěli zaměstnance se vzděláním přímo v sociální práci.

Respondentku č. 7 žádné obtíže nenapadly. Ona našla práci přes známé a přes praxi při studiu, což hodnotí velmi kladně, protože je možnost zanechat v zařízení kontakt.

Respondentka č. 8 si taky neuvědomuje žádné obtíže při hledání zaměstnání. Spíše poukazuje na fakt, že je v oblasti sociální práce špatné finanční ohodnocení a potenciální uchazeče o zaměstnání to může odradit.

Stejně tak respondentka č. 9 nevidí žádné potíže, jelikož ona sama žádné neměla. Prý měla vždycky štěstí, protože se do hledání pouštět nemusela.

7 Diskuze

Realizovaný výzkum měl za cíl zmapovat působení absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách. Zaměření mělo směřovat na náplň jeho práce, kompetence k vykonávání dané pozice, spokojenost s pozicí a motivaci pracovat v oblasti sociálních služeb. Byly stanoveny i 3 výzkumné otázky, které vycházely z cíle. Ty měly zjistit, jaká je náplň práce, kterou respondenti vykonávají, zda jsou s ní spokojeni a co bylo motivací pracovat v oblasti sociálních služeb. Dále se zaměřím i na ostatní zajímavá zjištění, které jsem při výzkumu měla šanci zjistit.

Po úspěšném ukončení studia se absolventi zkoumaného studijního oboru vydají různým směrem, někdo vidí své uplatnění ve školství a někdo naopak v oblasti sociálních služeb, čímž se konkrétně zabývá tato práce.

Jak lze vidět z realizovaných rozhovorů, uplatnění absolventi našli jak v zařízeních, které se specifikují na děti a mládež, tak i při péči o mnohem starší osoby. I Vymazalová (2010), kterou cituji v teoretické části práce, v kapitole č. 2, říká, že speciální pedagogika se nezaměřuje jen na edukaci dětí s postižením zasahujícím do oblasti zdraví, ale věnuje se celému věkovému rozmezí – narození až stáří člověka s postižením a usiluje o jejich socializaci. Dotazovaní pracují převážně s dětmi a mládeží s různým druhem postižení, a to tělesným, mentálním, smyslovým či kombinace těchto postižení, s poruchou autistického spektra, ale i s lidmi seniorského věku. Jedna z respondentek je v kontaktu i s rodinami dětí s poruchou autistického spektra, což vnímám jako velice důležité, protože spolupráce s rodinou je jedním z významných aspektů při výchově a vzdělávání dítěte a má obrovský podíl na jeho vývoji.

Při zjišťování náplně práce respondentů nedošlo k žádným překvapivým výsledkům. Jelikož se očekávalo, že ti, kteří pracují jako pracovníci v sociálních službách, se při péči o klienta budou starat hlavně o oblast základních, každodenních činností člověka – jídlo, hygiena, oblékání a další. To se shoduje i s činnostmi

pracovníka v sociálních službách, které jsou obsahem zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, které uvádím v kapitole č. 4. Tři z devíti respondentů pracují s dětmi s poruchou autistického spektra, u kterých se náplň práce liší od zbylých dotazovaných. Činnosti, které s klienty provádějí, spadají do oblasti sociálně aktivizačních služeb. Samotný poskytovatel těchto služeb (Auticentrum, o. p. s., 2016) o nich říká, že služba se orientuje na pomoc osobám s poruchou autistického spektra, aby se jejich kvalita života podobala alespoň z nějaké části zdravé populaci a nedocházelo k jejich sociální exkluzi. Dotazovaní respondenti pracující ve výše uvedeném zařízení zastávají činnosti jako je práce s iPady, která podle hodnotící zprávy Mgr. Evy Jarkové (krajská koordinátorka pro autismus, Mateřská škola, Speciální základní škola a Praktická škola, Hradec Králové) vytváří v dětech motivaci, napomáhá k jejich komunikačním schopnostem a podílí se i na vývoji intelektových schopností, ale ulehčuje práci i rodičům těchto dětí, kdy vyplňuje jejich volný čas. I když jsem s dětmi s poruchou autistického spektra nikdy nepracovala, tak jsem měla přeci jen možnost, se s činnostmi a pomůckami, které jsou při práci s nimi využívány, seznámit, a to během studia, kdy jsem měla předměty, které se zaměřovaly na tuto problematiku a práce s iPady nám byla také představena. Věřím tedy, že dětem s poruchou autistického spektra tyto moderní technologie pomáhají, a to především v oblasti komunikace, sociálních vztahů a představitosti, ve kterých mívají největší problémy. Jsou jejich pomocníkem ve chvílích, kdy je potřebují, i když je tu také riziko závislosti na této pomůcce. Tu je ale možné korigovat a to především ze strany rodičů, kteří se zajímají o trávení volného času svého dítěte a nenechají ho většinu času využívat tuto pomůcku. Také vidím jako velký přínos odlehčovací pobyty, které jsou v tomto zařízení poskytovány a kterými se respondentky také zabývají, protože si myslím, že odpočinek je při péči o člověka, který vyžaduje větší pozornost, velice důležitý a rodina musí načerpat další síly, aby byla schopna věnovat svému blízkému tu největší možnou péči. Za zmínku stojí i pracovní náplň další z respondentek, která má na starosti výtvarnou terapeutickou dílnu, kde se snaží rozvíjet především grafomotoriku, koordinaci oka a ruky a samozřejmě i komunikaci dětí ve skupině, která je v těchto činnostech nezbytná. Moc se mi líbí, že tyto aktivizační činnosti, které respondentky provádějí, jsou

všestranné a rozvíjejí klienty v různých směrech a napomáhají tak zvyšování kvality jejich života. Důležitou a nepostradatelnou součástí poskytování těchto služeb a činností u jedné respondentky je i intervence s rodiči a ukládání a vyhodnocování evaluačně hodnotícího profilu každého dítěte.

Na otázku ohledně spokojenosti se zaměstnáním se všichni shodli, že spokojeni jsou, ale přeci jen jedna respondentka uvedla, že jí vadí pracovní doba, kde se uplatňuje třísměnný provoz a nevyhovuje jí ani finanční ohodnocení, které podle jejích slov není adekvátní. Tento názor zastávám i já, jelikož jako pracovník v sociálních službách má na starosti mnoho činností a je v přímém styku s lidmi, což je velice náročná práce, a to vůbec není zohledněno ve vyměřeném platu pracovníků v sociálních službách.

Motivace k rozhodnutí pracovat právě v oblasti sociálních službách byla u dotazovaných různá, ale přeci jen se někdy shodli. Jedna z nejčastěji uvedených motivací byla předešlá zkušenost s podobnou nebo totožnou prací, jak již při studijní praxi, tak v jejich volném čase a také nabytí nových zkušeností. I angažovanost rodinného příslušníka v sociálních službách vedla respondenty k volbě povolání právě ve výše uvedené oblasti. Předešlé střední vzdělání mělo vliv na dvě respondentky, které práce v tomto odvětví lákala.

Z výsledků také stojí za zmínění, že většinou nikdo z dotazovaných neví o žádných problémech souvisejících s hledáním zaměstnání v oblasti sociálních služeb vzhledem k vystudovanému oboru, což jsem si před začátkem výzkumu myslela, že tak nebude. Absolventi se podle předběžného vyhledávání respondentů, více uplatňovali ve školství, než v oblasti sociálních služeb, a proto bylo kolikrát složité získat respondenty pro tento výzkum.

Z výsledků je ale zajímavý fakt, že se dotazovaní absolventi studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství uplatňují na nižších pracovních pozicích a nikdo z nich nepracuje na pozici sociálního pracovníka, i když k němu mají také kvalifikaci podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně je mimo jiné i uvedeno, že k vykonávání této pozice je možné vystudovat Bc., Mgr. nebo doktorský studijní program zaměřený i na speciální pedagogiku, což bakalářský studijní program Speciální pedagogika – vychovatelství

splňuje. Ale vzhledem k obsahu předmětů v rámci celého studia, zaměřených na sociální práci, které probírám v kapitole *připravenost absolventa na vykonávání pracovní pozice sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách*, to není podle mě úplně pravda. Nemyslím si, že by absolvent mnou zkoumaného studijního oboru byl dostatečně připraven na vykonávání pracovní pozice sociálního pracovníka, z hlediska mé vlastní zkušenosti při studování tohoto oboru i vzhledem k porovnání s předměty a možnostmi praxe ve studijních oborech Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory, které mají rovněž tuto kvalifikaci. Souhlasí s tím i jedna z respondentek, která na otázku *Jaké shledáváte obtíže při hledání práce v oblasti sociálních služeb z hlediska Vámi vystudovaného oboru*, odpověděla, že předměty byly směřovány spíše do oblasti speciální pedagogiky než do oblasti sociální práce, a tudíž nejsou dostatečné znalosti pro výkon sociálního pracovníka. Z toho vyvozují, že by bylo vhodné do studia zařadit více předmětů ze sociální oblasti, jelikož i tam absolventi mohou nalézt uplatnění.

Na místě je potřeba zmínit, že respondentům nejvíce pomohla právě praxe, která jim byla umožněna v rámci studia. Jsou za ní velmi vděční. Poskytla jim široký rozhled a někomu pomohla najít i práci. Také probíraná teorie jim je v jejich zaměstnání velmi nápomocná.

Předkládané výsledky práce by se daly zlepšit v mnoha ohledech, kterých jsem si samozřejmě vědoma. Zaprvé si myslím, že práce by byla kvalitnější, kdyby byl vyšší počet respondentů, i když jsem již kontakty na nikoho nesehnala. Dále vidím chyby i v počtu a ve stylu kladených otázek, kterých mohlo být více a které mohly být kladeny stylizovanějším způsobem, aby dotazovaní lépe pochopili, co po nich tazatel vlastně chce. Několikrát jsem se dostala do situace, kdy otázka nebyla správně pochopena a musela jsem ji respondentovi ještě jednou zopakovat.

Dalším limitem je i zvolená metodika, kdy jsem mohla zvolit rozhovory i s řediteli a vedoucími zařízení sociálních služeb, které by lépe dokreslily zkoumanou problematiku a nastínily zajímavé poznatky v uplatnění se absolventů studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách.

8 Závěr

V bakalářské práci jsem se zabývala problematikou působení absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách.

Na začátku jsem se v teoretické části zaměřila na informace, které se týkají zkoumané problematiky, kde jsem zařadila následující kapitoly – pomáhající profese, speciální pedagogika, sociální služby a role absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v sociálních službách. V první kapitole jsem věnovala pár řádků vymezení pomáhajících profesí a poté jsem se zabývala studijním oborem Speciální pedagogika – vychovatelství. Druhá kapitola pojednává o Speciální pedagogice jakožto vědním oboru a obsahuje definici speciální pedagogiky, předmět péče, její cíle a končí jejím členěním. Předposlední kapitola obsahuje vymezení sociálních služeb a to vysvětlení samotného pojmu sociální služby, její druhy, formy a výčet zařízení spadajících do této oblasti. V poslední kapitole je část věnována sociálnímu pracovníkovi – vymezení, vzdělání, předpoklady pro práci a jeho kompetencím. Další část poslední kapitoly pojednává o pedagogickém pracovníkovi, konkrétně o vychovateli – jeho kvalifikační, osobnostní a jiné předpoklady a také činnosti vychovatele v zařízeních sociálních služeb a jako poslední je zde zmíněn pracovník v sociálních službách – jeho činnosti a zmiňuji zde i osobního asistenta – vysvětlení pojmu osobní asistent a osobní asistence a osobnostní vlastnosti, kterými by měl osobní asistent oplývat.

Praktická část je tvořena na základě získaných odpovědí na otázky, které byly s respondenty realizovány formou strukturovaného rozhovoru. Zvolila jsem tedy metodu kvalitativní. Cílem této části bakalářské práce bylo zmapovat působení absolventa studijního oboru Speciální pedagogika – vychovatelství v praxi sociálních služeb a to zjistit náplň jeho práce, zda k ní má kompetence, jestli je s prací spokojen a co pro něj bylo motivací začít pracovat právě v oblasti sociálních služeb. Byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- 1) Jaká je náplň práce, kterou respondenti vykonávají?
- 2) Jsou s prací spokojeni?

3) Co bylo u respondentů motivací pracovat právě v oblasti sociálních služeb?

Z odpovědí, které mi respondenti poskytli, vyšlo najevo, že nejčastěji pracují jako pracovníci v sociálních službách, tedy, že náplní jejich práce je především péče o klienta při jeho osobní hygieně, oblékání, mobilitě, jídle, polohování a zajišťování volnočasových aktivit. Dále 3 respondenti pracují v zařízení, kde se starají spíše jen o aktivizační činnosti, jak fyzické, tak i psychické, podílejí se na rozvoji grafomotoriky, na odlehčovacích službách a pracují i s rodinou osob s poruchami autistického spektra.

Práce je naplňuje a baví, takže jsou s ní všichni spokojeni, ale přeci jen je u někoho nespokojenost s pracovní dobou a finančním ohodnocením.

Motivace, která vedla ke zvolení této oblasti, byla právě již minulá zkušenost či nabytí nové zkušenosti. V odpovědích na tuto otázku byla zmíněna i rodina, které byla jistým motivačním činitelem stejně jako předešlé vzdělání, které mělo vliv na budoucí uplatnění.

Osobně si myslím, že cíle byly alespoň částečně splněny, i když si jsem vědoma toho, že práce mohla být zpracována daleko lepším způsobem a limity, které uvádím v diskuzi, zhoršují její kvalitu.

Při psaní práce jsem se setkala s mnoha lidmi, kteří mi můžou být jistou motivací a inspirací po absolvování studia a následném uplatnění se v sociálních službách, jelikož bych šla ráda stejnou cestou jako oni a doufám, že se mi podaří „najít se“ stejně jako mnohým z nich.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Údaje o respondentech.....	42
---------------------------------------	----

Seznam zdrojů

Použitá literatura

1. BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2015, 306 stran. ISBN 978-80-247-4248-9.
2. BENDO VÁ, Petra. *Základy speciální pedagogiky nejen pro speciální pedagogy*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 225 stran. ISBN 978-80-7435-422-9.
3. FISCHER, Slavomil, Jiří ŠKODA, Zdeněk SVOBODA a Ladislav ZILCHER. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální : učebnice pro studenty učitelství*. 1. vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2014, 299 stran. ISBN 978-80-7387-792-7.
4. GÉRINGOVÁ, Jitka. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2011, 198 s. ISBN 978-80-7387-394-3.
5. GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2011, 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.
6. HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Pedagogická psychologie pro vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006, 77 s. ISBN 80-7290-243-1.
7. HÁJEK, B, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003, 105 s. ISBN 80-7290-128-1.

8. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 239 s. ISBN 978-80-262-0030-7.
9. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
10. HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999, 166 s. ISBN 80-902081-8-5.
11. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
12. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003, 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
13. KŘIŽANOVÁ, H., *Fulnecké dny J. A. Komenského 1987: sborník vystoupení, referátů a koreferátů z celostátního setkání pedagogických pracovníků 22.-24. června 1987*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 322 s.
14. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
15. MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 194 s. ISBN 978-80-262-0041-3.
16. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.

17. MONATOVÁ, Lili. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 1998, 85 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-60-5.
18. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
19. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
20. PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2006, 271 s. ISBN 80-7178-944-5.
21. RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 313 s. ISBN 80-244-1475-9.
22. ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce: Podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, 75 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-00-1.
23. SEKERA, Ondřej. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, 197 s. ISBN 978-80-7368-728-1.
24. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-858-3460-X

25. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
26. UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
27. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.
28. VYMAZALOVÁ, Eliška. *Základy speciální pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 42 s. ISBN 978-80-244-2624-2.

Legislativní dokumenty

1. Vyhláška č. 505 ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006. Dostupný z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska_505-2006.pdf
2. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách, In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 2006. Dostupný z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/108_2006_2015.pdf
3. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-lednu>

Internetové zdroje

1. *Auticentrum: Poskytujeme služby osobám s autismem* [online]. České Budějovice: Auticentrum o. p. s. [cit. 2016-07-13]. Dostupné z: <http://auticentrum.cz/content/soci%C3%A1ln%C4%9B-aktiviza%C4%8Dn%C3%AD-slu%C5%BEby-auticentra>
2. JARKOVÁ, Eva. VYUŽITÍ MODERNÍCH INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ PŘI STRUKTUROVANÉM UČENÍ DĚTÍ A ŽÁKŮ S PORUCHAMI AUTISTICKÉHO SPEKTRA. In: *Docplayer.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-07-09]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/569643-Vyuziti-modernich-informacnich-technologie-pri-strukturovanem-uceni-deti-a-zaku-s-poruchami-autistickeho-spektra.html>
3. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Portál IS/STAG* [online]. [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: https://wstag.jcu.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=H4sIAAAAAAAAAAGNgYGBkYDMYMrA0sBBmZADxOIpLEktSvVMrwTwRXUsjI2NjcyMDYzMLUxNzcwNzM0OgDAMAI1-VXDoAAAA*#prohlizeniSearchResult
4. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Portál IS/STAG* [online]. [cit. 2016-08-07]. Dostupné z: https://wstag.jcu.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=H4sIAAAAAAAAAAGNgYGBkYDMYMrA0sBBmZADxOIpLEktSvVMrwTwRXUsjI2NjcyMDYzMLUxNzc2MLA0ugDAMA9YB7wjoAAAA*#prohlizeniSearchResult

5. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Portál IS/STAG* [online]. [cit. 2016-08-07]. Dostupné z: https://wstag.jcu.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=H4sIAAAAAAAAAAGNgYGBkYDMYMrA0sBBmZADxOIpLEktSvVMrwTwRXUsjI2NjcyMDYzMLUxNzc2MLYzOgDAMAimW_xjoAAAA*#prohlizeniSe archResult

6. HEWER. *Péče v domácím prostředí: Osobní asistence a pečovatelská služba. Osobní asistence: Kdo je osobní asistent* [online]. 2015 [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.osobniasistent.cz/osobni-asistence/kdo-je-osobni-asistent/>

7. HRDÁ, Jana. 1997. *Osobní asistence příručka postupů a rad pro osobní asistenty: speciální informace o tomto typu služby občanům, kteří potřebují ke svému životu pomoc druhé osoby* [online]. Praha: Pražská organizace vozíčkářů [cit. 2015-10-26].

8. *Infoabsolvent: Vychovatel v zařízení sociálních služeb* [online]. 2008 [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Povolani?povolani=101283>

9. *Průvodce světem povolání: Sociální pracovník* [online]. [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.occupationsguide.cz/cz/povol/povolani.aspx?Par=680.htm>

10. *ZSF.JCU.CZ: Speciální pedagogika - vychovatelství* [online]. [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/ustavy/ustav-socialnich-a-socialnepedagogickych-ved/garantovane-programy-a-obory-1/specialni-pedagogika-vychovatelstvi>

11. ZSF.JCU.CZ: *Klinická pracoviště katedry psychologie a speciální pedagogiky* [online]. [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: http://www.zsf.jcu.cz/cs/katedra/katedra-psychologie-a-specialni-pedagogiky/import/klinicka_pracoviste.html

12. ZSF.JCU.CZ: *Klinická pracoviště katedry sociální práce* [online]. [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/vzdelavani-a-studium/klinicka-pracoviste/katedra-socialni-prace/view>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Seznam klinických pracovišť studijního oboru Sociální práce ve veřejné správě

Příloha č. 2 Otázky k rozhovoru

Příloha č. 1 Seznam klinických pracovišť studijního oboru Sociální práce ve veřejné správě

ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú., České Budějovice

Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, klub Krteček v Písku

BORŮVKA, o. s., Borovany

Centrum ekologické a globální výchovy Cassiopeia, České Budějovice

Centrum sociálních služeb Praha 2, Praha 2

Centrum sociálních služeb Staroměstská, České Budějovice

Charita Kaplice – Charitní pečovatelská služba; Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Depo; Tolerance; Hangár; Molo, Kaplice

Diagnostický ústav sociální péče Černovice, p. o., Černovice

Diakonie Českobratrské církve evangelické, středisko Blanka, Písek

Diecézní charita České Budějovice – Intervenční centrum pro osoby ohrožené násilím;

Poradna pro ženy a dívky v nouzi; Poradna pro uprchlíky a migranty, České Budějovice

Dětské centrum Jihočeského kraje, o. p. s., Strakonice

Dětský diagnostický ústav, Dětský domov se školou, Středisko výchovné péče,

Základní škola a Školní jídelna Homole, České Budějovice

Dětský domov se školou Šindlovy Dvory, České Budějovice

Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola, Praktická škola, Školní jídelna, Školní družina, Školní klub a Přípravný stupeň základní školy speciální, Písek

Dětský domov, Základní škola, Školní jídelna a Školní družina, Volyně

Domov důchodců Dobrá Voda u Českých Budějovic, Dobrá Voda

Domov důchodců Horní Planá, Horní Planá

Domov Libnič a Centrum sociálních služeb Empatie, Rudolfov

Domov pro seniory Horní Stropnice, Horní Stropnice

Domov pro seniory Hvízdal, p. o., České Budějovice

Domov pro seniory Máj, p. o., České Budějovice, České Budějovice

Domov seniorů Mistra Křišťana Prachatic, Prachatic
Domov sociálních služeb Slatiňany, Slatiňany
Domov sociálních služeb Vlašská, Praha 1
Domov sv. Anežky, o. p. s., Týn nad Vltavou
Domov svatého Josefa, Dvůr nad Labem
FOKUS Vysočina, středisko Pelhřimov, Pelhřimov
Hamzova odborná léčebna pro děti a dospělé, Luže
Hospic sv. Lazara v Plzni, Plzeň
Jihočeský kraj, Krajský úřad, odbor soc. věcí a zdravotnictví; oddělení prevence
humanitních činností; oddělení soc. věcí; oddělení SPOD, České Budějovice
Koníček, o. s., Adamov
Krizové centrum pro děti a rodinu, České Budějovice
Ledax o. p. s. – středisko České Budějovice, Dačice, Jindřichův Hradec, Trhové Sviny,
Týn nad Vltavou, Třeboň, České Budějovice
Magistrát města České Budějovice, odd. dávek pro zdravotně postižené; odd. pomoci
v hmotné nouzi; odd. sociální pomoci; odd. SPOD, České Budějovice
Město Strakonice, Městský úřad Strakonice, Strakonice
Město Tábor, Městský úřad Tábor, Tábor
Městská charita Č. B. - Charitní pečovatelská služba; Komplexní domácí péče – projekt
Osobní asistence, České Budějovice
Městská charita Č. B., Centrum denních služeb – DOMINO, České Budějovice
Městská charita Č. B., Dům sv. Pavla, České Budějovice
Městská charita Č. B., Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Srdíčko – Jiloro, České
Budějovice
Městská charita Č. B., Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež RUDA, Rudolfov
Městská charita Č. B., Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež VIP, České Budějovice
Městská charita Č. B., Terénní program Tranzit – služba lidem v jejich přirozeném
prostředí, České Budějovice
Nemocnice České Budějovice, a. s. – onkologické odd.; odd. následné péče 1,
odd. následné péče 2, psychiatrické odd.; denní stacionář, České Budějovice

Pracoviště ČSSZ v Českých Budějovicích, OSSZ České Budějovice

Psychiatrická léčebna Červený Dvůr, Český Krumlov

Rehabilitační ústav Kladruby, Kladruby u Vlašimi

Selesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice, České Budějovice

Správa uprchlických zařízení MV ČR, Pobytové a integrační středisko Havířov-Dolní Suchá, Havířov – Dolní Suchá

Správa uprchlických zařízení MV ČR, Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí, Kostelec nad Orlicí

Správa uprchlických zařízení MV ČR, Přijímací středisko Praha-Ruzyně, Praha 6

Správa uprchlických zařízení, Pobytové a integrační středisko Zastávka, Brno – venkov

Středisko výchovné péče České Budějovice, České Budějovice

Středisko výchovné péče pro děti a mládež Spirála, Český Krumlov

Tyflokabinet České Budějovice, o. p. s., České Budějovice

Ústav sociální práce ZSF JU, pavilon H, Nemocnice České Budějovice, a. s., České Budějovice

Úřad práce České Budějovice, České Budějovice

Výchovný ústav, Střední škola a školní jídelna Jindřichův Hradec, Jindřichův Hradec

Zdroj: Webové stránky Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulty

Příloha č. 2 Otázky k rozhovoru

- 1) Pohlaví/Věk
- 2) V jakém zařízení pracujete?
- 3) S jakou cílovou skupinou pracujete?
- 4) Jaká je náplň Vaší práce?
- 5) Jaká byla Vaše motivace pracovat právě v oblasti sociálních služeb?
- 6) Jste spokojená s prací?
- 7) V čem vidíte výhody/nevýhody Vaší práce
- 8) Jak Vám pomohl vystudovaný obor a informace získané studiem ve výkonu a přístupu k Vaší práci?
- 9) Jaké shledáváte obtíže při hledání práce v oblasti sociálních služeb z hlediska Vámi vystudovaného oboru
- 10) Co je pro Vás osobně přínosem ve Vaší práci?